

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 ระบุไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนของทุกสถานศึกษาจึงต้องยึดหลักดังกล่าว และต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ซึ่งมาตรา 48 ได้กำหนดว่า “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาและถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก”

สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องดำเนินการประเมินผลภายใน (internal evaluation) หรือ ประเมินตนเอง (self-evaluation) เพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ผลการประเมินจะเผยแพร่ในรายงานการประเมินตนเอง (self-study report หรือ SSR) ให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้รับทราบ การประเมินผลภายในของโรงเรียนที่ผ่านมา หน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมสามัญศึกษา สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น ได้ส่งเสริมให้ โรงเรียนดำเนินการประเมินตนเองตามกรอบมาตรฐานการศึกษาของแต่ละสังกัด เมื่อมีการกำหนด มาตรฐานการศึกษาชาติขึ้นเพื่อเป็นหลักในการประเมินผลและประกันคุณภาพการศึกษา และมติ คณะรัฐมนตรีที่ประกาศเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2543 ได้ระบุว่าการประเมินคุณภาพภายนอกจะ ใช้เพียง 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ จึงทำให้แต่ละสังกัดมีความไม่เอียงที่จะใช้กรอบการประเมินตามที่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรก ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย

ผลจากการประเมินตนเองเป็นหลักฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การรับรองคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ดังนั้นการออกแบบกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาจะต้องให้ผลการประเมินที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ Stufflebeam (1999 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2543) ได้กล่าวถึงการประเมินที่ได้มาตรฐาน ประกอบด้วย (1) มาตรฐานด้านประโยชน์จากการประเมิน (Utility Standard) ผลการประเมินที่ได้ต้องตรงกับความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมิน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานภายในสถานศึกษาได้จริง (2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินจะต้องมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริง ประหยัด คุ่มค่าและเหมาะสม (3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน เช่น ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายกับผู้ให้ข้อมูล และ (4) มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องมีความถูกต้อง ให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินต้องสามารถวัดตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัด แหล่งผู้ให้ข้อมูลเชื่อถือได้ ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง วิธีการวิเคราะห์และการนำเสนอผลการประเมินถูกต้อง และผลการประเมินมีความเป็นปรนัย

นักวิชาการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศต่างก็ให้ความสำคัญกับวิธีการที่ใช้ในการประเมิน จึงพยายามค้นหาแนวทางเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่โรงเรียน เช่น ประเทศเดนมาร์กได้จัดให้มีโครงการนำร่องการประเมินตนเองของโรงเรียน มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ 5 แห่ง และให้สถานศึกษาแต่ละแห่งใช้วิธีการประเมินที่แตกต่างกันแล้วติดตามผลจากการประเมิน (Aaes, 1998) สำหรับประเทศในแถบยุโรปได้มีการเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการประเมินตนเองของโรงเรียนใน 4 ประเทศ โดยใช้โปรแกรมการประเมินที่แตกต่างกัน (Scheerens และคณะ, 1999) และสถาบันรับรองมาตรฐานการประเมิน (The Office For Standards in Education : OFSTED) ในประเทศอังกฤษได้พัฒนากรอบของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินตนเองของโรงเรียนให้เป็นเกณฑ์เดียวกันกับที่ต้องใช้ในการประเมินผลภายนอก นอกจากนี้ในสหรัฐอเมริกาได้มีการศึกษารูปแบบของการนำเสนอผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของผู้ปกครองและสาธารณชนเกี่ยวกับคุณภาพของสถานศึกษาโดยใช้วิธีวิเคราะห์จากแบบรายงานโรงเรียน (school report cards) จำนวน 74 แห่ง ใน 31 รัฐ

สำหรับประเทศไทยพบว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้จัดทำโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการประเมินผลภายในของสถานศึกษาโดยสุวิมล ว่องวานิช เพื่อพัฒนาระบบและรูปแบบการประเมินผลภายในที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดย

มีสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดต่าง ๆ เข้าร่วม 30 แห่ง มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการประเมินแก่บุคลากรและให้สถานศึกษานำร่องดำเนินการประเมินตนเองภายใต้ 9 มาตรฐาน ซึ่งกำหนดเป็นมาตรฐานกลาง และใช้วิธีการประเมินตามแนวทางที่กำหนดในคู่มือการประเมินผลภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ อุทุมพร จามรมาน (2544) ได้ศึกษาดัชนี เกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอกสำหรับสถาบันอุดมศึกษา โดยเชิญตัวแทนมหาวิทยาลัยวิทยาลัยในโครงการนำร่องจำนวน 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก มาประชุมเพื่อทำความเข้าใจและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับดัชนี เกณฑ์ วิธีการประเมินภายในและภายนอก นำดัชนี เกณฑ์ ไปทดลองใช้และเขียนรายงานการประเมินตนเอง ซึ่งได้ค้นพบเกี่ยวกับจำนวนดัชนีที่มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งใช้ในแต่ละองค์ประกอบ เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ชนิดของรายงานการประเมินตนเอง หัวข้อในรายงานการประเมินตนเอง วิธีที่ใช้ในการประเมินคุณภาพภายใน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการประเมินผลภายในสถานศึกษาหรือการประเมินตนเองที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสภาพความพร้อม และความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลภายในสถานศึกษา การศึกษาวิธีการประเมินผลภายในของสถาบันอุดมศึกษา การศึกษากระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาโดยการวิเคราะห์แบบรายงานโรงเรียน (School Report Cards) โดยศึกษารูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาสาระในแบบรายงานโรงเรียน และเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของความถี่ของตัวบ่งชี้

นอกจากนี้ การติดตามความเคลื่อนไหวในการดำเนินการประเมินผลภายในของสถานศึกษาพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2545 เป็นช่วงเริ่มต้นของการประเมินผลภายในเพื่อเตรียมความพร้อมในการประเมินผลภายนอก โดยมีโครงการนำร่องที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลภายในทั้งของต้นสังกัดและหน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ โครงการโรงเรียนแกนนำประกันคุณภาพของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2543 โครงการนำร่องประกันคุณภาพภายในของกรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2543-2544 โครงการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2544 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัดจึงได้ดำเนินการประเมินผลภายในและจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปีเพื่อรายงานผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมามาต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเพื่อเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอก การดำเนินการประเมินผลภายในนี้ยังถือว่าอยู่ในวงที่จำกัด การนำผลไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้น้อย สาเหตุ

อาจเนื่องมาจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่เห็นคุณค่าของการประเมิน และขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการประเมิน (สุวิมล ร่องวานิช, 2545)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้สภาพการประเมินผลภายในของสถานศึกษาเกี่ยวกับการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษา โดยพิจารณา 3 ประเด็นสำคัญคือ (1) แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการประเมิน ได้แก่ การวางแผนการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ การประเมินที่เน้นการได้ข้อมูลนำไปพัฒนาบุคลากรเป็นรายบุคคล สิ่งที่มีมุ่งประเมิน เกณฑ์การประเมิน และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน (2) การออกแบบวิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การกำหนดแหล่งผู้ให้ข้อมูล ขนาดของผู้ถูกประเมินหรือผู้ให้ข้อมูล วิธีการสุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และ(3) การกำหนดวิธีการประมวลผลข้อมูล ได้แก่ การกำหนดผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาวิธีประเมินสำหรับการประเมินผลภายในของโรงเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิธีที่ใช้ในการประเมินสำหรับการประเมินผลภายในของโรงเรียน โดยศึกษาและวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษา การวิเคราะห์เปรียบเทียบวิธีการประเมินของสถานศึกษาสังกัดต่าง ๆ จะทำให้ได้องค์ความรู้ซึ่งเป็นสารสนเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนากระบวนการประเมินผลภายในของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป้าหมายสูงสุดก็คือการช่วยให้ระดับคุณภาพการศึกษาของชาติมีความใกล้เคียงและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

คำถามวิจัย

1. โรงเรียนมีวิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาในการประเมินผลภายในอย่างไร เมื่อพิจารณาตามประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่ (1) แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการประเมิน ได้แก่ การวางแผนการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ การประเมินที่เน้นการได้ข้อมูลนำไปพัฒนาเป็นรายบุคคล สิ่งที่มีมุ่งประเมิน เกณฑ์การประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน (2) การออกแบบวิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การกำหนดกลุ่มแหล่งผู้ให้ข้อมูล ขนาดของผู้ถูกประเมินหรือผู้ให้ข้อมูล วิธีการสุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และ (3) การกำหนดวิธีการประมวลผลข้อมูล ได้แก่ การกำหนดผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หรือวิเคราะห์

2. โรงเรียนในแต่ละสังกัดมีวิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เมื่อพิจารณาตามประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ประกอบด้วย (1) แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการประเมิน ได้แก่ การวางแผนการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ การประเมินที่เน้น

การได้ข้อมูลนำไปพัฒนาเป็นรายบุคคล สิ่งที่มีประเมิน เกณฑ์การประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน (2) การออกแบบวิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การกำหนดแหล่งผู้ให้ข้อมูล ขนาดของผู้ถูกประเมินหรือผู้ให้ข้อมูล วิธีการสุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และ (3) การกำหนดวิธีการประมวลผลข้อมูล ได้แก่ การกำหนดผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. วิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียนมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์วิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาในการประเมินผลภายในของโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบวิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาที่โรงเรียนในแต่ละสังกัดใช้ในการประเมินผลภายใน
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของวิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาที่โรงเรียนใช้ในการประเมินผลภายใน

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเน้นการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบประเมินผลภายในของโรงเรียน จากเดิมที่กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์รายงานประเมินตนเองของโรงเรียน (SSR) แต่ปรากฏว่าในเอกสารดังกล่าวไม่ได้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการประเมินไว้ เป็นเพียงการสรุปผลการประเมินโดยภาพรวม ผู้วิจัยจึงต้องลงพื้นที่ศึกษาวิธีการประเมินของทุกโรงเรียนโดยเน้นการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบประเมินผลภายในของโรงเรียนเป็นรายมาตรฐาน พร้อมทั้งศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลภายในควบคู่ไปด้วย ได้แก่ รายงานการประเมินตนเอง เอกสารตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน และเอกสารประกอบการประเมิน จึงส่งผลให้เกิดข้อจำกัดของผลการวิจัย โดยข้อมูลสารสนเทศจากผลการวิจัยอาจจะไม่สามารถอ้างอิงไปยังโรงเรียนทั้งหมดในแต่ละสังกัด เนื่องจากในการวิจัยนี้กำหนดโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจาก 5 สังกัด มีจำนวนเท่ากันทุกสังกัดคือสังกัดละ 6 โรงเรียน รวม 30 โรงเรียน จำนวนโรงเรียนอาจไม่มากพอที่จะนำผลที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปสรุปเป็นตัวแทนของประชากร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาชาติระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานในการประเมินผลภายในของสถานศึกษา 5 สังกัด ได้แก่ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงาน การศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักบริหารการศึกษาส่วนท้องถิ่น ที่ได้ดำเนินการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนเสร็จภายในต้นภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 สังกัดละ 6 โรงเรียน รวม 30 โรงเรียน

2. ประเด็นสำคัญที่ศึกษามี 3 ประเด็น ประกอบด้วย (1) แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการ ประเมิน ได้แก่ การวางแผนการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ การประเมินที่เน้นการได้ ข้อมูลนำไปพัฒนาเป็นรายบุคคล สิ่งที่มีมุ่งประเมิน เกณฑ์การประเมิน และเครื่องมือที่ใช้ในการ ประเมิน (2) การออกแบบวิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การกำหนดแหล่งผู้ให้ข้อมูล ขนาดของผู้ถูกประเมิน หรือผู้ให้ข้อมูล วิธีการสุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และ (3) การกำหนดวิธีการประมวลผล ข้อมูล ได้แก่ การกำหนดผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีประเมินผลภายในของโรงเรียน ใช้เกณฑ์ การประเมิน 7 ด้าน ได้แก่ ความตรง ความครบถ้วน ความถูกต้อง ความทันกาล ความคงที่ ความง่าย ต่อการปฏิบัติ และความประหยัด โดยแต่ละด้านกำหนดระดับคะแนนเป็น 3 ระดับ

4. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาระดับความเหมาะสมของวิธีประเมินตามสาระในประเด็นที่ กำหนด เป็นการพิจารณาว่าวิธีการประเมินในแต่ละประเด็นเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินทั้ง 7 ด้าน มากน้อยเพียงใด ยังไม่ได้ดำเนินการไปถึงขั้นของการศึกษาคุณภาพของข้อมูลและคุณภาพของผล การประเมินที่จะได้จากวิธีการประเมินที่มีความเหมาะสม

คำจำกัดความในการวิจัย

มาตรฐานการศึกษาชาติระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ข้อกำหนด เกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานทางการศึกษาที่ต้องการให้เกิดกับสถาน ศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานทุกแห่ง และเพื่อให้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมกำกับ ดูแล การตรวจสอบการประเมินผล และการประกันคุณภาพมาตรฐานการศึกษาชาติประกอบด้วย มาตรฐาน 3 ด้าน คือ ผู้เรียน กระบวนการ และปัจจัย

รายงานการประเมินตนเอง หมายถึง เอกสารที่นำเสนอข้อมูลจากการประเมินผลภายในหรือการประเมินตนเองที่แสดงถึงสภาพและผลการดำเนินงานของโรงเรียนซึ่งรายงานตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนกำหนดไว้

ตัวบ่งชี้ หมายถึง สิ่งที่ถูกประเมินซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการดำเนินงานของสถานศึกษา เช่น คุณภาพของผู้เรียน ประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน น้ำหนัก ส่วนสูง คุณธรรมและจริยธรรม

วิธีการวัดตัวบ่งชี้ หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินความสำเร็จในแต่ละตัวบ่งชี้ ได้แก่ การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ การรายงานตนเอง การใช้แบบวัดทางจิตวิทยา และการวิเคราะห์เอกสาร/หลักฐาน เป็นต้น

วิธีการประเมินตัวบ่งชี้ หมายถึง วิธีที่สถานศึกษาในการใช้ในการตรวจสอบระดับของความสำเร็จในแต่ละตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาชาติ ประกอบด้วย วิธีการวัด เครื่องมือในการประเมิน แหล่งข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง เกณฑ์การประเมิน และระดับคุณภาพ

เกณฑ์การประเมิน หมายถึง ระดับที่ใช้ในการตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด ประกอบด้วย เกณฑ์สัมบูรณ์ และเกณฑ์สัมพัทธ์ ซึ่งสามารถกำหนดเกณฑ์ในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ

เครื่องมือในการประเมิน หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการวัด ได้แก่ แบบสอบ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึกข้อมูล แบบประเมิน แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

ขนาดของผู้ถูกประเมิน หมายถึง ปริมาณของบุคคลที่ได้รับการประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละตัวบ่งชี้ที่ทำการประเมิน

แหล่งผู้ให้ข้อมูล หมายถึง บุคคลที่สามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ได้แก่ นักเรียน ครู เจ้าหน้าที่ของสถานศึกษา ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน

ขนาดของผู้ให้ข้อมูล หมายถึง ปริมาณของบุคคลที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานในแต่ละตัวบ่งชี้ที่ทำการประเมิน

หน่วยของการวิเคราะห์ หมายถึง ระดับของการวิเคราะห์ที่ต้องการสรุปอ้างอิงผลการประเมิน ซึ่งมีหลายระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล/ระดับห้องเรียน ระดับสายชั้น/ระดับหมวดวิชา และระดับโรงเรียน

เกณฑ์การวิเคราะห์ความเหมาะสม หมายถึง ข้อกำหนดใช้ในการพิจารณาความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในของโรงเรียน ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ความตรง ความครบถ้วน ความถูกต้อง ความคงที่ ความทันกาล ความง่ายต่อการปฏิบัติ และความประหยัด

ความตรง หมายถึง วิธีการที่ใช้ประเมินสามารถทำให้ได้ข้อมูลตรงตามคุณลักษณะของตัวบ่งชี้ พิจารณาจากการกำหนดสิ่งที่มุ่งวัดในแต่ละตัวบ่งชี้

ความครบถ้วน หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการประเมินทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนที่ดีของข้อมูลทั้งหมด พิจารณาจากการกำหนดขนาดของผู้ถูกประเมินหรือผู้ให้ข้อมูลว่ามีปริมาณและความหลากหลายมากเพียงพอหรือไม่

ความถูกต้อง หมายถึง วิธีเก็บข้อมูลที่ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ พิจารณาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ความคงที่ หมายถึง การออกแบบวิธีการประเมินเป็นระบบเดียวกันทุกมาตรฐาน พิจารณาจากการกำหนดขนาดของผู้ถูกประเมินหรือผู้ให้ข้อมูล การกำหนดเกณฑ์การประเมินหรือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ความทันกาล หมายถึง นำข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมาใช้ประกอบการประเมิน เพื่อให้สามารถนำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงงานอย่างทันที่และต่อเนื่อง พิจารณาจากสิ่งที่มุ่งประเมินและความถี่ของการเก็บข้อมูลเพื่อรายงานผลการประเมิน

ความง่ายต่อการปฏิบัติ หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการประเมินสามารถปฏิบัติได้ง่าย โดยมีการออกแบบการประเมินที่มีลักษณะเดียวกันทั้งระบบ พิจารณาจากการออกแบบวิธีการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติหรือการเรียนการสอน และการกำหนดขนาดของผู้ถูกประเมินหรือผู้ให้ข้อมูล การกำหนดเกณฑ์การประเมิน หรือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ความประหยัด หมายถึง เสียค่าใช้จ่ายในด้านการใช้ทรัพยากรน้อยและใช้เวลาเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ โดยพิจารณาได้จากการหลอมรวมเครื่องมือประเมิน และใช้เวลาในการเก็บข้อมูล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการทำวิจัย ทำให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการประเมินผลภายในของโรงเรียนดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้สารสนเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนาวิธีประเมินสำหรับการประเมินผลภายในของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัด

2. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้สารสนเทศซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลภายใน ทั้งในระดับโรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้วิธีการประเมินผลภายในเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม

3. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับจุดเด่น และจุดด้อย ในการประเมินผลภายในของโรงเรียน ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลภายนอกสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน กำกับ ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงานของโรงเรียน